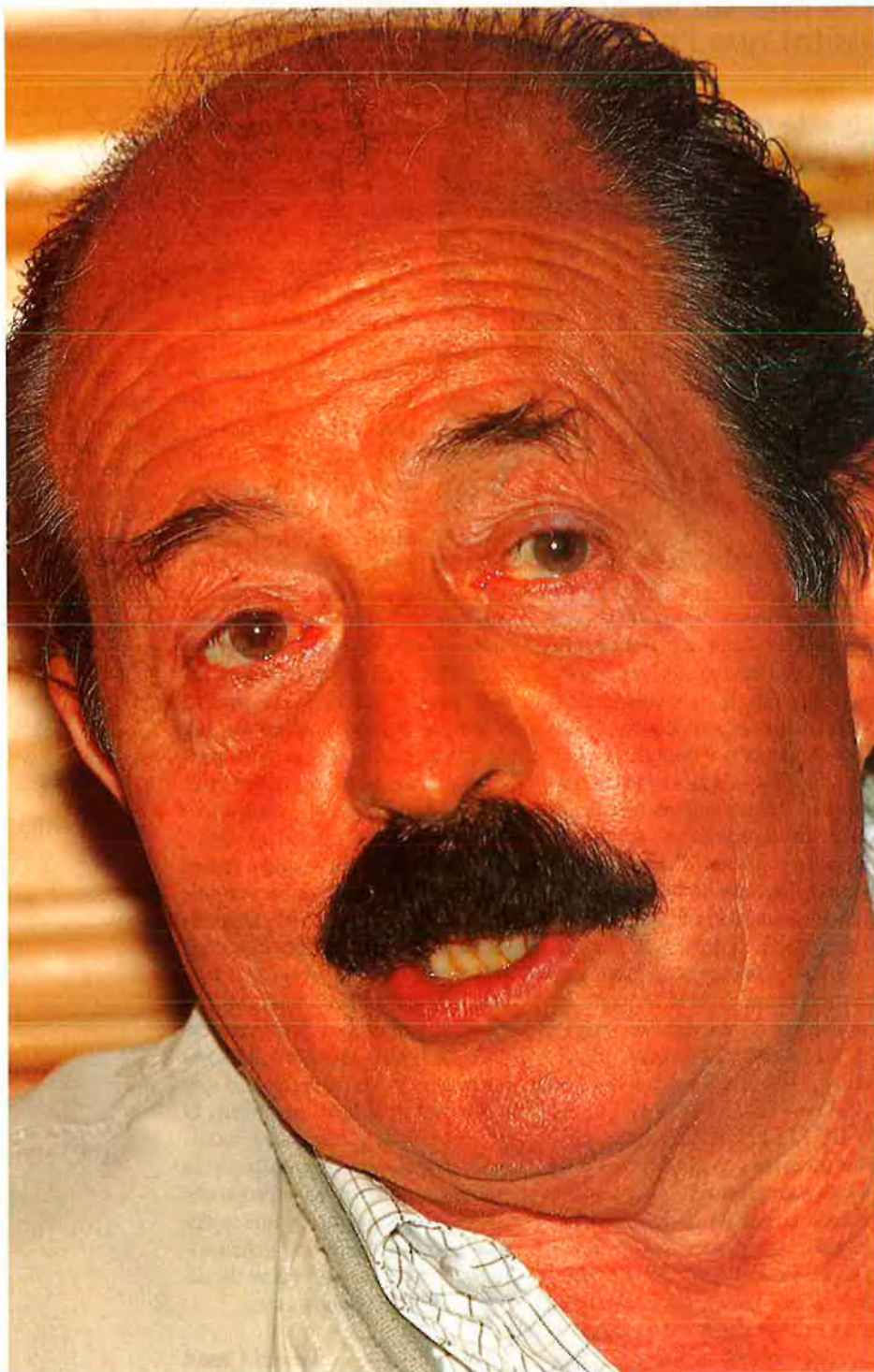

Enric Marco: les raons d'un llibertari

Enric Marco i Batlle fou secretari nacional de la CNT en els anys clau de la transició. Aquest és un breu repàs a la seva vida sindical.

"Vaig néixer al manicomi de Sant Boi un 14 d'abril de 1921... la meva mare mai més ja no sortiria d'aquell lloc. Són coses que no té les has buscat", recita aplicadament Enric Marco, amb una fermeza que margina qualsevol vestigi de sentimentalisme.

La família de Marco era una d'aquelles estranyes construccions socials de principis de segle que vorejava els àmbits de la fam embarcada al vaixell màgic de les lletres i la lluita obrera.

El seu pare, fou un treballador d'arts gràfiques que havia passat pel *Diluvio*, *La Vanguardia* i l'Editorial Sopena. D'altra banda, el seu oncle, Ricard Marco –també del ram– havia treballat a *L'Humanitat* i a *La Publicitat* i havia estat un dels primers a muntar la rotativa del diari lleidatà *La Mañana*. Tots dos, sindicalistes de xoc, havien patit la deportació a Guinea Equatorial i les illes Canàries, desterrats pels governs repressius de la monarquia. "Aquella gent –explica Marco– era d'una altra fusta. Gent que assumia la seva pròpia defensa i que no havien menester ni de les seves organitzacions sindicals. No miraven les conseqüències. Per ells l'única cosa que comptava era no sotmetre's".

Enric Marco, doncs, passa bona

part de la seva infància arrecerat a l'ambient obrerista: "Vaig viure a tots els llocs que et puguis imaginar de Barcelona perquè a la més mínima convulsió política que hi havia agafaven el carretó i marxaven... Em vaig haver d'avesar des de molt petit a la presència de la policia, a la repressió contra l'activitat obrera... educat als ateneus, sense cap mena de dirigisme".

És el temps d'un nen marcat per la visió de les pistoles del proletariat i els llibres anatemitzats dels autors anarquistes.

Treballador de mort treballadora. "La primera professió que vaig tenir –somriu maliciosament– va ser la d'aprenent de sastre al carrer de Tamarit de Barcelona quan tenia dotze anys. El segon va ser de repartidor d'una tintoreria, la Guasch... allà anava a repartir pel sector de la Barceloneta. Dinàvem a Can Soler i en aquell lloc vaig conèixer els pilotaires, els artistes de cinema d'aquell moment com Juan de Landa. Allò era tot un món, el món de les travesses dels frontons, dels tripijocs en les apostes..."

I el 14 d'abril de l'any 1931, quan Marco feia els anys, es proclamava la II República. "A mi el 14 d'abril em regalaven unes espartenyas amb sola de goma, una capseta de llapis de sis colors i si arribava, una cartera. Aquell 14 d'abril amb el daltabaix de la República a tothom se li va passar que era el meu aniversari i em vaig quedar sense els llapis de colors ni les espartenyas... sóc dels que més va perdre amb la República...", Marco somriu per dessota el bigoti i li espurnegen els ulls. I és que en el fons havia perdut molt més que uns llapis de colors, havia perdut la infància. Tan sols un any després, ja formava part de la Confederació Nacional del Treball (CNT) éssent un aprenent de mecànic a l'empresa COBO de la Travessera de Gràcia. Per aquell temps serà de bell nou un altre oncle seu, Anastasi Garcia, pintor a Transmediterrània de bastiments de vaixell, qui intervindrà en la seva formació ideològica i educativa. "Gràcies a l'oncle Anastasi,

vaig començar a donar classes de taquigrafia, mecanografia i francès", comenta agraït.

Malauradament, i com tants nois d'aquells anys, Marco perdé els viaranys de la formació acadèmica amb la convulsió social que acabà en guerra civil. "Encara cuejaven els anys dels grans patrons –relata amb un punt rabiüt a la mirada–, dels pistolers reclutats al barri xinès pels amos... l'ambient social dels anys trenta era terrible. Tot acabaria dirimint-se al camp de batalla... el començament de la guerra vingué marcat pel terror... després vingué un cert ordre i al seu darrere les col·lectivitzacions obreres. Els barris obrers es van rescabalar de les marginacions i la CNT va ser generosa amb tots els naufrags socials...". Després de passar breument per Ciutat de Palma, Enric Marco s'integra a la 26a Divisió, 121 brigada, 3 batalló, 3a

**Enric Marco
va néixer al si
d'una família de
sindicalistes amb
una llarga tradició
en la lluita obrera
i formats en la
cultura popular.**

Companya. "Vaig enfil·lar-me a un camió Chevrolet –relata– i vaig marxar al Front d'Aragó... Havíem anat al front com vam poder, amb una flassada a tall de bandolera i un fusell lligat amb un cordill, però hi havia molt de coratge. Aquella era una gran joventut que després es va perdre als camps de l'exili i a la clandestinitat, una clandestinitat molt sovint inútil. En un principi hi anaven més aviat per la revolució que no pas per guanyar la guerra, encara que crec que gràcies a les columnes anarquistes es va poder parar els franquistes i evitar que guanyaren directament la guerra". A Marco se

li acabà la guerra el novembre del 1938 després de caure ferit al front del Segre. La victòria franquista l'agafà quasi en plena convalescència al monestir de Montserrat. Comença llavors l'aventura de la clandestinitat. Una peripècia que arrossega fins ben entrada la transició. Des de primera hora Marco s'integra als minvats grups de joventuts antifeixistes. Gent procedent bàsicament dels barris de la Prosperitat, Verdúm, Trinitat i Santa Coloma. "Fem algunes accions –explica– contra els italians del Corpo de Tropa Voluntario (CTV) que encara no havien marxat. S'hostatjaven en una mena de naus de la fàbrica Coats a la carretera de Santa Coloma i quan aquests tornaven a peu de prendre copes des de Sant Andreu, els assaltàvem per tal de treure'ls les armes curtes. Ens reuníem també en un petit bar de Gràcia sota la tapadora d'una entitat cultural que vam anomenar Fènix... però això va durar molt pocs mesos". Després d'uns anys d'asfixiant clandestinitat i empentat per la por, el jove sindicalista decideix marxar cap a França i subornant un policia aconseguix d'embarcar-se en direcció a Marsella. Bon punt hi ar-

Enric Marco va conduir com a secretari general la CNT els anys més difícils de la transició. I es va significar per ser un hàbil però dur negociador en els conflictes laborals.

En defensa d'una integritat*

"Si del que es tracta és de judicar la història, cal un rigor que és absent en tot moment en els comentaris fets sobre l'organització confederal. Fins i tot si es tracta de falsificar per justificar [...] s'ha d'acreditar major habilitat de prestidigitació que la que es demostra en aquesta miraculosa aparició de Xavier Canadas. Finalment, si el que prima és jutjar el sindicalisme de la CNT des de la inhibició pseudo-libertària, endavant, però respectant la veritat, sense desvirtuar els fets i les persones, deixant de barrejar el blanc i el negre, les mentides amb les mitges veritats, sense fer ús de l'escàndol ni de la insídia per cridar l'atenció." Enric Marco mai no va conèixer Martín Villa, ni de lluny ni de prop, tampoc no va intimar amb cap capitost semblant, excloent-ne en Solís, personatge amb qui va coincidir únicament en un dels programes de *La Clave*, i a qui en Marco, faltant a les "normes més elementals d'urbanitat" va negar la mà i la salutació. No va viatjar mai a Madrid amb la seva companya, que l'únic que ha compartit amb ell han estat les conseqüències de la seva dedicació militant, que també sap de presons i pallisses. La seva companya, sense fer ostentació de liberalisme, pot donar lliçons d'ètica i honestat a qualsevol model d'acratisme publicitari i per anar de compres no acostuma a fer-ho gaire més enllà del mercat i el barri [...]. Al costat dels meus companys Antoni Morales i Francesc Boldú vaig formar part de la delegació de la regional catalana que portà i defensà a Madrid l'acord de desestimar la invitació que l'encara llavors ministre de "relaciones sindicales" va fer a totes les organitzacions sindicals per "regularitzar" la seva situació, malgrat que aquest posicionament ètic va significar posteriorment una trava considerable per al desenvolupament de la CNT. El tantes

vegades al·ludit va votar des del seu sindicat en contra del "regal" que en forma de cessió dels locals provinents de l'Obra Social i AISS, proposaren en Socias Humbert i cía a Barcelona. [...] Queda clar que si alguna cosa se'm pot criticar, és precisament tot el contrari del que declara en Xavier Canadas. Així mateix, si de quelcom s'hauria de penedir la CNT i jo personalment, és d'haver prestat tanta ajuda als qui no se la mereixien, incloent-hi el mateix Gambín, per qui també en certa ocasió es va pagar una fiança, o Canadas, que va rebutjar l'advocat, Jordi Oliveras, designat, entre d'altres, per la CNT per a la seva defensa i resta dels detinguts. [...] fins i tot després de les condemnes, es va continuar prestant l'ajut solidari i l'atenció als empresonats. Però en tot cas, la CNT es va guiar pels acords presos pel seu sindicat i assessorada per l'equip d'advocats va muntar l'estratègia que va considerar més convenient i oportuna, partint de la idea que tant les primeres accions policiaques com les manifestacions dels òrgans governatius, junt amb enemics i interessos menys oficials, tenien per objectiu desqualificar primer i rematar després l'única organització sindical que es declarava bel·ligerant contra el Pacte de la Moncloa i que malgrat això augmentava dia a dia la seva credibilitat entre els treballadors i l'opinió pública."

Enric Marco i Batlle

*Aquest és l'extracte d'una llarga carta escrita per Enric Marco en contestació a les declaracions fetes contra la seva persona en aquest setmanari per Xavier Canadas (vegeu EL TEMPS, núm. 612), un dels acusats per l'incendi de la sala de festes Scala el 15 de gener de 1978.

riba, però, cau en mans de les milícies de Vichy, "una gent -recorda amargament- molt dura... vestits de dalt a baix de vellut negre, i que m'entregaren a les autoritats alemanyes".

Com a tants d'altres exilats, per Marco començava l'infern nazi. Mentre estava tancat en un camp de treball, és denunciat per activitats antinazis. La delació parteix de dos compatriotes al servei del III Reich, el català Jaume Poch i José Rebollo. Marco anirà a parar al penal de Kiel, on ha d'enfrontar-se a una acusació de pena de mort, i això després d'haver passat vuit dies sota les tortures de la Gestapo. "Es -relata apesarat- una de les pitjors etapes de la meua vida... l'aïllament a la cel·la, la defensa aferrissada que haig de muntar-me per tal d'escapar de la condemna... aprenc alemany dels retalls de diari i revistes que faig servir per les meves necessitats i a través de la Bíblia..." Un gest titànic que en bona part el salvarà de la pena de mort però que no li evitarà una condemna de deu anys a treballs forçats ni el pas pel camp de concentració de Flossenbürg.

Un retorn silenciós i difícil. "Després de l'alliberament del camp en acabar la guerra decideixo tornar a Catalunya. No vaig tenir cap problema. Sempre he estat un home de sort", engega alleugerit mentre fa un pas endarrere en el temps i recorda encara la cridòria dels nens i el xiscle eixordador de les gavines del pati que podia sentir des de la seva cel·la d'aïllament al penal de Kiel.

Records que potser els anys difícils de la postguerra espanyola d'Enric Marco no van apavaigar, ans al contrari. Les privacions, la clandestinitat, i fins i tot un intent d'atracament a un banc del Passeig de Gràcia armat d'un vell diari sota el gec formen part de la biografia anònima d'aquest sindicalista català.

"Sempre per lliure, vaig ser present als principals esdeveniments de la vida política del país... el primer 1 de Maig després de la guerra civil ja apareixo penjant banderes negres i roges als fanals

FUNDACIÓ SALVADOR SEGUI

FUNDACIÓ SALVADOR SEGUI

Dalt, Enric Marco presenta les seves línies estratègiques durant una conferència de premsa la primavera del 78. A sota, Marco, anys després, en un miting al Mercat de les Flors.

de la Plaça Reial, faig costat a les vagues més importants d'aquell temps i òbviament participo en els fets més destacats de la reconstrucció de la CNT", recorda.

En el pitjor moment de tots. Els darrers dies de juliol de 1976 la CNT ja estava reconstruïda. Reconciliada momentàniament amb els cenetistes de l'exili –capitane-

jats per Frederica Montseny i oposada a les maniobres dels residus governamentals franquistes perquè agafés el relleu del verticalisme sindical, a la CNT se li albirava un enorme futur que inquietava força els factòtums de la transició. I no en feien pas un gra massa: al País Valencià i a Catalunya, les xifres d'afiliació es

El cinquè congrés de la CNT (1979) fou el punt d'arrencada de l'escissió. L'anarcosindicalisme mai més no es pogué refer.

comptaven per milers, una dada, que malgrat el temor que causava, no impedí la legalització del sindicat cap a la meitat de 1977. I la xifra anava creixent: aquell 1977 la CNT a Catalunya sumava 70.000 membres. Enric Marco era llavors secretari regional de Catalunya, una responsabilitat que aviat es tornaria molt amarga.

Dins de la central sindical, s'hi

movien paquidèrmics i amenaçadors corrents enfrontats i infectats d'animadversió. D'una banda hi havia els qui creien en un sindicat purament obrer, d'altra, els qui enyoraven la via violenta com a estratègia de la classe obrera, i també aquells que pensaven d'utilitzar la CNT com una màquina de reciclatge del vell sindicalisme franquista. Paral·lelament hi havia l'exili, els nous moviments socials llibertaris allunyats de l'obrerisme, els *entristes* del marxisme radical i el que és el pitjor, les misèries personals i les lluites de poder. El cenetista José Cases Alfonso ho descriu així a les pàgines de la Solidaridad Obrera: "Els enemics de la CNT, els que representen més perill, són dins de la CNT, [...] són els partidaris del sindicalisme sense treballadors; ho són també els qui defensen que la CNT esdevingui un calaix de sastre per on transiten tots els *passotes* del país; i els que pretenen transformar-la en una organització que faci seus tots els problemes de totes les minories "especials" amb les seves nombroses contradiccions, i convertir la CNT en una casa de bojos per lligar".

Per acabar-ho d'adobar, hi hagué l'incendi de la sala de festes Scala el dia 15 de gener de 1978 poc després de la manifestació de la CNT contra els Pactes de la Moncloa. Per Enric Marco, aquell fet seria tota la seva glòria i alhora tota la seva desgràcia. La defensa aferrissada de l'organització i dels imputats en l'incendi que va costar la vida de quatre cenetistes i en què va tenir un paper destacat un infiltrat de la policia ucedista, Joaquín Gambín, li va valer el reconeixement dels anarcosindicalistes de tot l'estat. De fet l'abril de 1978 Marco sortia elegit com a secretari nacional de la CNT. Un mes després del seu nomenament i en conferència de premsa anunciava les seves estratègies: el desenvolupament de l'acció directa davant els conflictes socials tot apartant-se de la violència minoritària i elitista; la potenciació de les seccions sindicals cenetistes a les empreses i la defensa de la unitat en la base dels treballadors enfront dels acords

burocràtics entre les centrals; la solidaritat activa amb els grups marginals mitjançant l'establiment de contactes entre la CNT, els estudiants i els intel·lectuals llibertaris però tot refermant el caràcter essencialment obrer i sindicalista revolucionari del sindicat; i l'afirmació d'independència de la CNT respecte a l'exili i la Federació Anarquista Ibèrica (FAI).

Del cim a la base. No obstant això, l'atemptat contra l'Scala i les seves conseqüències polítiques també van ser la punta de llança d'una campanya de defenestració d'Enric Marco i del seu programa.

“L'ambient era extraordinàriament tens —explica Marco— després de l'incendi de l'Scala i just abans del cinquè congrés de la CNT celebrat a Madrid el 8 de desembre de 1979. El darrer any van mirar de fer-nos beure oli a tots. A Josep Maria Berro [llavors membre del secretariat nacional] el van expulsar dient que tractava de formar una organització ‘paral·lela’, d'estar marginant l'anarquisme de la CNT. En aquell moment Lluís Andrés Edo representava una espècie de khomeini dels anarquistes violents i s'havia fet fort al sindicat cenetista de la construcció. Allà mateix era ple de maoistes, trotskistes... que venien a avalotar a les nostres manifestacions aprofitant la CNT com la base que no tenien”. L'exili era un altre dels esculls principals per aconseguir la CNT que Marco hauria volgut, una CNT adaptada als nous temps, que sense renunciar a l'acció directa pogués evitar la violència, que fos integradora però que no integrés el vell verticalisme, nova, però assumint el llast del passat.

Els dies 28 i 29 d'abril de 1979, i en aquest context d'enfrontament molt sovint violent entre els mateixos cenetistes —com ara l'apallissament del destacat membre Sebas Puigcerver—, el comitè nacional demanava la dissolució de la CNT de l'exili arran d'un míting de Frederica Montseny fet a la Mutualité de París en l'acte de clausura del setzè congrés de l'AIT. “Des de

l'exili començaren —continua Marco— una campanya de propaganda contra mi. Llançaren acusacions insidioses i calumnioses contra la meua persona fent servir els seus òrgans de premsa *L'Espoir* i *Le Combat Syndicaliste*. Hi hem d'afegir també els atacs que rebia al comitè regional per l'afer Scala acusant-me de no haver defensat els companys... titllaren el Francesc Boldú [un altre dels membres destacats de CNT] de catalanista, una cosa que era pecat... era bàsicament una maniobra muntada des de l'exili. Al cinquè congrés ja arribo pràcticament sense ningú”.

El mateix Marco, en un article aparegut el 5 de març de 1979 a la *Solidaridad Obrera*, mesos abans de la desfeta anarcosindicalista, escriu sobre aquell ambient lamentable: “En la CNT es porta a terme un procés desintegrador i de descomposició [...] La situació és greu i les possibilitats de la CNT no són

L'atemptat contra l'Scala i les seves conseqüències polítiques van ser la punta de llança d'una campanya de defenestració d'Enric Marco.

eternes ni il·limitades [...] Els moviments són revolucionaris quan són col·lectius, quan no és així, queden en simples revoltes o aixecaments”. Comptat i debatut, de res valgueren les crides a la concòrdia. El camí cap a l'escissió de la central sindical s'havia acabat d'obrir i aviat arribarien les impugnacions contra el cinquè congrés i la lenta marxa cap a la fundació de la Confederació General de Treballadors (CGT).

“No vaig saber assumir que les centrals sindicals ja no estaven en mans —explica l'ex-líder obrerista— dels treballadors, sinó en mans

dels grups radicals que a força d'amenaques, crits i coaccions anaven aconseguint resolucions que res no tenien a veure amb la classe obrera. Poc abans del cinquè congrés, els de l'exili ja havien pactat amb José Buendía i amb la FAI... en una d'aquestes reunions van dir que a la CNT sobraven algunes persones i una d'aquestes era jo... faig responsable de la situació del cinquè congrés a José Buendía”. Després d'aquell fatídic congrés, Marco torna en solitari a les tasques sindicals dins del metall no sense dificultats. Fins i tot, no faltava gent que l'esperava a la porta en acabar les reunions que mantenia amb els seus companys al número 4 del carrer d'Avinyó. “Em vaig veure obligat —afirma— a anar armat... van enfonsar la CNT”.

Enric Marco passa llavors a segon pla per voluntat pròpia, tot mantenint sempre el seu compromís social. Encara avui no ha volgut deixar de treballar pels altres. Sembla, després de tot, que un estrany vigor el manté en lluita contra els fantasmes de la injustícia.

Francesc Viadel

Enric Marco pretengué —sense èxit— conciliar els diferents corrents dins la CNT. La pressió ambiental del govern ucedista i bàsicament la pugna amb els cenetistes de l'exili acabaren provocant l'escissió dins la central sindical.